

УДК 004:658

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ОСНОВІ РОЗВИТКУ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ

Шраменко О.В., к.е.н., доцент (УкрДУЗТ)

В статті доведена необхідність удосконалення державного регулювання підприємницької діяльності в умовах інформаційного суспільства.

Відмічено, що інформатизація охопила практично усі сфери життєдіяльності людини і є пріоритетним напрямом діяльності суспільства на шляху науково-технічного прогресу. Її розвиток є передумовою створення сприятливих можливостей для прогресивного розвитку держави та здійснення нею регулюючих функцій, а також для інтеграції до глобального світового господарства.

Важливою складовою державного регулювання підприємницької діяльності є податкове регулювання. Відзначено, що вагоме значення в інформаційно-аналітичному забезпеченні діяльності податкових органів має інформаційно-аналітична система.

Обґрунтовано необхідність підтримки створення електронного сервісу для малого і середнього бізнесу. Розкрито ризики впровадження та супроводу системи електронного документообігу, а також проблеми стимулювання її розвитку. Наведено пріоритетні напрямки вдосконалення інформатизації податкової інспекції.

Ключові слова: державне регулювання, інформатизація, електронний сервіс.

УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА ОСНОВЕ РАЗВИТИЯ ИНФОРМАТИЗАЦИИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОПЕРАЦИЙ

Шраменко Е.В., к.э.н., доцент (УкрГУЖТ)

В статье доказана необходимость усовершенствования государственного регулирования предпринимательской деятельности в условиях информационного общества.

Отмечено, что информатизация охватила практически все сферы жизнедеятельности человека и является приоритетным направлением деятельности общества на пути научно-технического прогресса. Ее развитие является предпосылкой для создания благоприятных возможностей для прогрессивного развития государства и осуществления им регулирующих функций, а также для интеграции в глобальное мировое хозяйство.

Важной составляющей государственного регулирования предпринимательской деятельности выступает налоговое регулирование. Выявлено, что весомое значение в информационно-аналитическом обеспечении деятельности налоговых органов имеет информационно-аналитическая система.

Обоснована необходимость поддержки создания электронного сервиса для малого и среднего бизнеса. Раскрыты риски внедрения и сопровождения системы электронного документооборота, а также проблемы стимулирования ее развития.

Приведены приоритетные направления усовершенствования информатизации налоговой инспекции.

Ключевые слова: государственное регулирование, информатизация, электронный сервис.

IMPROVEMENT OF STATE REGULATION OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY ON THE BASIS OF DEVELOPMENT OF ECONOMIC OPERATIONS INFORMATIZATION

Shramenko E.V., Candidate of Economic Sciences, Associate Professor (USURT)

The article proves the necessity of the state regulation improvement in the information society.

It is noted that informatization has covered almost every sphere of human life. Its development is a prerequisite for creating favorable opportunities for the progressive development of the state and exercise of its regulatory functions. Informatization also contributes to the integration of the state's economy into the global economy.

Tax regulation is an important component of state regulation of business activity. It is implemented in all countries with market economies. The informational and analytical system has an important role in information and analytical support of the activities of tax authorities.

The necessity of development support of electronic services for small and medium-sized businesses is substantiated. The risks of introduction and maintenance of the electronic document management system are disclosed. The problems of stimulating its development are revealed. Priority directions of informatization improvement of tax inspection are given.

Keywords: state regulation, informatization, electronic service.

Постановка проблеми. Зараз одним із пріоритетних напрямків розвитку України є вступ до Європейського Союзу. Для будь-якої країни, яка входить до ЄС, висувують вимоги європейських стандартів, основною з яких є інформатизація суспільства. З появою інформаційного суспільства виникло багато проблем, пов'язаних з його регулюванням. На сьогоднішній день в Україні прийнято низку законів, постанов та інших законодавчих і нормативних актів, спрямованих на інформатизацію суспільства, але не вирішеним залишається питання механізму впровадження таких систем.

Аналіз останніх досліджень. Питання державного регулювання підприємницької діяльності

висвітлюються в роботах багатьох зарубіжних та вітчизняних вчених, зокрема: П. Друкера, Д. Рікардо, А. Сміта, Й. Шумпетера, В.Л. Диканя, В.Кулішова, Б.В. Соркіна [1-9]. Проблеми інформатизації досліджували такі вчені, як: М.Г. Зайцев, А. І. Ракітов, Д. С.Черешкін, В. В. Трофимов та ін [10-12].

Але в роботах одних вчених державне регулювання досліджується в умовах індустріального та постіндустріального суспільства. В роботах інших - підходи до державного регулювання розглядаються без урахування зміни умов його здійснення. В той час інформаційне суспільство висуває нові вимоги, в тому числі стосовно регулюючих функцій держави.

В зв'язку з цим метою статті є вивчення питань удосконалення державного регулювання підприємницької діяльності в Україні на основі розвитку інформаційних технологій.

Викладення основного матеріалу. Під державним регулюванням підприємницької діяльності слід розуміти реалізацію об'єктивності економічної необхідності координування, узгодження діяльності підприємницьких структур з метою досягнення загальної мети макроекономічного розвитку - задоволення суспільних потреб. Досягнення цієї мети в значній мірі залежить від відповідності форм і методів державного регулювання підприємницької діяльності умовам суспільства, в якому воно відбувається.

В процесі еволюції постіндустріальне суспільство змінюється інформаційним, яке з часом трансформується в суспільство, засноване на знаннях. Постіндустріальне суспільство характеризується тим, що в видобуваючій та переробній промисловості та частково в індустрії послуг механічні й електромеханічні пристрої зростаючою мірою замінюються автоматизованими та роботизованими системами, які побудовано із застосуванням сучасних інформаційних технологій і які зберігають за людиною роль «головного конструктора», контролера та «верховного управляючого», винахідника, творця й, безумовно, отримувача благ і дивідендів.

В інформаційному суспільстві вирішальним компонентом усіх високих технологій та виготовлення наукоємної продукції виступають інформаційні технології, сучасні телекомунікації та системи. «Речь идет о кардинальной трансформации в управлении и о непрерывном повышении квалификации производителей» - відмічає Ракітов А.І.[10].

Нині інформатизація охопила практично усі сфери життєдіяльності

людини і є пріоритетним напрямом діяльності суспільства на шляху науково-технічного прогресу. Пропонується під інформатизацією розуміти процес, який включає три взаємопов'язаних складових: медіатизацію, комп'ютеризацію, інтелектуалізацію, та який охоплює різні сфери діяльності суспільства та спрямований на задоволення його інформаційних потреб і стає провідним фактором подальшого його перспективного розвитку. Вона відкриває принципово нові можливості для вирішення завдань, сприяє зміні характеру праці фахівців в сторону його інтелектуалізації, звільнення від рутинних операцій.

На сучасному етапі формування в Україні інформаційного суспільства ступінь використання інформаційного забезпечення є безпосереднім чинником економічного зростання, створення сприятливих можливостей для прогресивного розвитку держави та здійснення нею регулюючих функцій, забезпечення виходу держави в умовах глобалізації на світовий рівень та соціально-політичної стабільності.

На сьогодні інформація набуває статус четвертого після землі, капіталу та праці фактора економічного відтворення і стає основою всіх виробничих відносин.

На думку К. Шваба, одним з проявів Четвертої промислової революції вже зараз є нові інформаційні технології, що формують інші типи взаємовідносин і взаємодій суспільства та держави (способи державного регулювання, контролю й зворотного зв'язку мають стати гнучкими) [13].

І оскільки головним зовнішнім проявом інформаційного суспільства є інтенсивне насичення всіх його сфер життєдіяльності інформаційними продуктами й комп'ютерно-телекомунікаційними інформаційними технологіями, важливим є питання раціональної інформатизації, що

сприятиме підвищенню ефективності державного регулювання підприємницької діяльності.

Органи державного управління будують свої відносини з підприємцями, використовуючи:

- податкову й фінансово-кредитну політику;

- державне майно і систему резервів, ліцензії, концесії, лізинг, соціальні, екологічні та інші норми і нормативи;

- науково-технічні, економічні та соціальні програми;

- договори на виконання робіт і поставок для державних потреб.

Отже важливою складовою державного регулювання підприємницької діяльності є податкове регулювання.

Вагоме значення в інформаційно-аналітичному забезпеченні діяльності податкових органів має інформаційно-аналітична система – суспільна структура, що охоплює інформаційні технології, інформаційні системи й інформаційні ресурси для здійснення інформаційно-аналітичної діяльності. Це зумовлено основною метою регуляторної політики, а саме: забезпеченням оптимального рівня втручання органів регіонального управління та місцевого самоврядування в діяльність суб'єктів підприємництва.

Протягом останніх років мале підприємництво в Україні було й залишається основою підприємницького сектору. У 2014 році, згідно даних Держкомстату, в Україні діяло 1915,05 тис. суб'єктів малого підприємництва, з них 324,6 тис. суб'єктів (або 16,9%) – малі підприємства (включаючи мікропідприємства) і 1590,45 тис. суб'єктів (або 83,1%) – фізичні особи-підприємці.

Чисельність суб'єктів середнього підприємництва в Україні в тому ж році складала 16,62 тис. суб'єктів, з них 15,91 тис. суб'єктів (або 95,7 %) – середні підприємства і 0,71 тис. суб'єктів (або 4,3%) – фізичні особи-підприємці.

Слід відмітити тенденцію скорочення підприємницького сектору, і, як наслідок, зниження податкової активності. З 2010 по 2014 рік кількість суб'єктів господарювання скоротилася на 11,5 %. Таке скорочення відбулося головним чином за рахунок зменшення кількості фізичних осіб-підприємців на 11,9%, а саме: суб'єктів малого підприємництва.

Основними причинами гальмування розвитку малого підприємництва в Україні та її регіонах є:

– відсутність дієвого механізму реалізації державної політики щодо підтримки малого підприємництва;

– неймовірно важкий тягар оподаткування;

– низькі темпи в процесі реформування власності;

– відсутність належного нормативно-правового забезпечення розвитку малого бізнесу;

– обмеженість або повна відсутність матеріальних фінансових ресурсів;

– недосконалість системи обліку та статистичної звітності малого підприємництва, обмеженість інформаційного та консультативного забезпечення, недосконалість системи навчання та перепідготовки персоналу для підприємницької діяльності.

Внаслідок цього за період 2010–2014 рр. спостерігається скорочення як кількості підприємств, так і кількості зайнятих і найманих працівників.

Інформатизація є невід'ємною складовою розвитку будь-якої країни. Подання податкової звітності в електронній формі – це шлях, по якому вже давно ідуть передові країни світу. Наприклад, такі країни як Англія, Данія, Ірландія, Люксембург, Канада, Німеччина, США, Швеція, Чехія, Франція повністю перейшли або переходять на електронну форму звітності. Системи електронної звітності показали високу ефективність у таких країнах, як Сінгапур, США,

Великобританія, але в Україні питання оцінки ефективності впровадження такої системи досліджено не повністю.

Слід відмітити, що в Україні стимулюється розвиток електронних сервісів для великого бізнесу, натомість як співпраця контролюючого органу з малим та середнім бізнесом залишається на недостатньому рівні розвитку і впровадження для нього додаткових податкових сервісів вважається економічно недоцільним.

Низький рівень стимулювання електронних сервісів пов'язаний з тим, що впровадження та супровід системи електронного документообігу має для державної бюджетної організації ряд ризиків:

- ризик не сприйняття платниками податків інновацій і не використання електронної системи;
- ризик низької ефективності електронної системи адміністрування податків і зростання витрат на адміністрування податків порівняно із відсутністю системи;
- ризик зростання витрат на компенсацію наслідків некоректної роботи системи [14].

Також до проблем, що пояснюють низький рівень стимулювання розвитку електронних сервісів належать: консерватизм персоналу, психологічна неготовність керівництва до використання електронних аналогів власноручного підпису на документі, постійні структурні зміни в організації, що спричиняють слабку формалізацію бізнес-процесів, необхідність забезпечення юридичної сили електронних документів та організації взаємодії із зовнішнім середовищем, трудомісткість трансформації існуючих документів з паперової форми в електронну.

До пріоритетних напрямків вдосконалення інформатизації ДПА України відносяться:

- створення і розвиток

програмно-апаратних комплексів для забезпечення функціонування автоматизованих інформаційно-аналітичних систем центрального та обласних рівнів податкової служби;

- створення корпоративного комп'ютерно-телекомунікаційного середовища, що пов'язує воедино всі рівні податкової служби;

- створення та насичення районних податкових адміністрацій АРМ, об'єднаними локальними інформаційними мережами, для забезпечення ефективної взаємодії користувачів з корпоративним комп'ютерно-телекомунікаційним середовищем;

- створення типового математичного забезпечення для розв'язання функціональних задач податкової служби обласного та районного рівнів;

- впровадження новітніх методів, засобів, технологій для автоматизованого виявлення прихованих неплатників податків і тіньових елементів економіки, підвищення ефективності оперативно-розшукових заходів;

- підготовка і перепідготовка кадрів у галузі нових інформаційних технологій і їх використання в податковій службі;

- психологічна підготовка керівників та рядових працівників до впровадження електронних сервісів;

- встановлення на робочих місцях користувачів інтегрованих із клієнтською частиною СЕД копій програм розпізнавання;

- розробка якісного критерію оцінки ефективності використання системи електронного документообігу [15].

Ефективність функціонування системи електронного документообігу характеризують такі критерії: критерії, що впливають на тривалість робочого часу, вартісні – ті, що впливають на достовірність даних, та інші не

вимірювані параметри.

Таким чином, вдосконалення державного регулювання підприємницької діяльності на основі інформатизації економічних операцій дасть можливість знизити навантаження на суб'єктів підприємницької діяльності, скоротивши час на оформлення звітності, та підвищити їх податкову активність. З іншого боку, вирішити одну з нагальних проблем українського суспільства – унеможливлення використання корупційних схем за рахунок усунення взаємодії підприємців з контролюючими органами.

В цілому побудова державного регулювання з урахуванням вимог інформаційного суспільства сприятиме створенню сприятливих умов для розвитку економіки знань.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1 Друкер П. Ф. Бизнес и инновации [Текст] / П. Ф. Друкер. – М. : ООО «И.Д. Вильямс», 2007. – 432 с.
- 2 Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения. - М.: Эксмо, 2016. -1040 с.
- 3 Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов, - М.: Эксмо, 2016. -1056 с.
- 4 Психология предпринимательства. Хрестоматия. Учебное пособие; под ред. Д. Я. Райгородского;. Самара: Издательский Дом «Бахрах-М», 2007. – С. 175-184.
- 5 Дикань В.Л. Роль государства в создании условий возрождения промышленного потенциала Украины / В. Л. Дикань // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – № 40. – С. 13-17.
- 6 Дикань, В. Л. Системный подход государственного регулирования в условиях рынка / В. Л. Дикань, А. Ю. Чердниченко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2007. – № 17. – С. 11-17.
- 7 Дикань В.Л. Государственное управление развитием экономики Украины в условиях «3 войны» глобализации / В. Л. Дикань // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2013. – № 43. – С. 11-20.
- 8 Кулішов В. Державне регулювання підприємницької діяльності на мікрорівні / В. Кулішов // Молодь і ринок. - 2012. - № 3. - С. 44-47
- 9 Соркін Б.В. Державне регулювання підприємницької діяльності в ринкових умовах: методи, засоби та цілі / Б.В. Соркін // Наукові праці МАУП. – 2013. – Вип.1 . – С. 85-88.
- 10 Ракитов А.И. Общество, основанное на знаниях / А.И.Ракитов // Вестник Российской академии наук. – 2004. - Т 74. - №7. – С. 598-605.
- 11 Ракитов А.И. Постинформационное общество / А.И.Ракитов // Философские науки. 2016. - № 12. - С. 7 – 19.
- 12 Информационные технологии в экономике и управлении: учебник / Под ред. проф. В.В.Трофимова. – М.: Издательство Юрайт; ИД Юрайт, 2013. – 475с.
- 13 Klaus Schwab The Fourth Industrial Revolution. - Access mode: <https://www.foreignaffairs.com/articles/2015-12-12/fourth-industrial-revolution>
- 14 Проскура К.П. Аналіз розвитку та ефективності застосування в Україні системи електронної податкової звітності/ К. П. Проскура // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. - 2014. - № 1. - С. 103-110.
- 15 Кудрицька Ж.В. Проблеми ефективності реалізації електронного документообігу / Ж. В. Кудрицька. // Державне управління: удосконалення та розвиток. - 2011. - № 5. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>